

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שלח

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כח

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

לעילוי נשמת

אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

איש אמת תם וישר מלאכתו מלאכת שמים

הרה"ח הרה"ת ר' מנחם אהרן

ב"ר יוסף הכהן ע"ה

ראדאל

אהוב לבריות וחביב לכל אדם

קיבל את כולם בסבר פנים יפות

אוהב שלום ורודף שלום

זכה להיות שליח כ"ק אדמו"ר מה"מ

מסר נפשו לעניני חנוך עטה"ק

קירב משפחות רבות לתורה ומצוות

נטע הכרת הבורא ע"י גילוי נפלאות הבורא

לתלמידים הרבה באהבה

זכה לגדל ולראות בנים ובני בנים

דור ישרים יבורך

עוסקים בתורה ומצוות בדרכי החסידות

ומהם שלוחי המלך

נפטר ביום שני לסדר וטיהרו הכהן

כ"ח ניסן ה'תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

– שאת זה יכול כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לתבוע ולהביא לפועל, שלכל לראש נעשה הגילוי ד"מקדש אד' כוננו ידך" במקום זה (שבע מאות ושבעים) שבו הוא חי ופעל עבודתו במשך עשר שנים האחרונות שלו, הסך הכל דכל עבודתו.

ודוקא על ידי סיום העבודה בחצי כדור התחתון, עד בהתחתון תחתון ביותר – "מעלים"⁴ ומגלים את כל הבנין של "מקדש אד' כוננו ידך", כולל גם הגג של הבנין, אשר "מלך המשיח . . . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם"⁵ – כל זה "מתעלה" (נפעל) על ידי העבודה (הגבהה) של התחתון ביותר.

. . . כולל ועיקר – בהבאת הגאולה האמיתית והשלימה, אשר כדי שהקב"ה יפעל זאת בשלימות הוא זקוק (כביכול) להשתתפותו של כאו"א מישראל, ודוקא בתור נשמה בגוף, שע"י "מעשינו ועבודתינו" באה הגאולה, ונחוץ כביכול לכך שהיהודי יסכים, ויתירה מזו – שהוא ירצה ויכריז, שלא רק ש"הגיע זמן גאולתכם", אלא שישנה כבר הגאולה בפשטות, כמדובר לעיל שגאולה היא מלשון גילוי – הגילוי דאלופו של עולם ב"גולה" (שנפעל ע"י עבודת היהודי בגלות).

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
 האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. "הנפילים בני ענק מן הנפילים"

בפרשתנו מסופר על חטא המרגלים, על הדיבה שהוציאו על הארץ¹. ובין דברי דיבתם הם אמרו "ושם² ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם".

רש"י מצטט את המילה "הנפילים" ומפרש: "ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש".

ומסבירים המפרשים³, שרש"י רוצה ליישב את הקושי על כפילות הלשון "נפילים" בפסוק זה – "הנפילים .. מן הנפילים"⁴, והוא מסביר, שלשתי הפעמים שבהן מופיעה המילה "נפילים" יש משמעויות שונות: בפעם הראשונה משמעות המילה "נפילים" היא – "ענקים", כפי שמבאר רש"י בפרשת בראשית⁵ ש"נפילים" – "בלשון עברית לשון ענקים הוא", ובפעם השניה – "בני ענק מן הנפילים" – המשמעות היא "מלשון נפילה שנפלו מן השמים", והסבר הפסוק הוא, שהם ראו את הענקים אשר היו צאצאים "מאותם שנפלו מן השמים שהם שמחזאי ועזאל".

אך יש להבין (בנוסף לקושי על הסבר זה, כדלהלן בסעיף ג:) מדוע חשוב לדעת בפשוטו של מקרא (א) שהנפילים שנפלו מן השמים נקראו שמחזאי ועזאל, ו(ב) שנפילתם היתה "בימי דור אנוש"⁶!

יותר מכך תמוה: בפסוק "הנפילים היו

1 יג, לב.
 2 שם, לג.
 3 רא"ם. ועוד.
 4 "ועוד שאין טעם לומר ושם ראינו את הנפילים מן הנפילים" (רא"ם שם).
 5 ו, ד.
 6 ועוד: בפרש"י בראשית שם (ד"ה בימים ההם) כ' "בימי דור אנוש ובני קין" – וכאן משמט רש"י, ובני קין" (וברמב"ם בראשית שם מעתיק מרש"י רק, "בימי דור אנוש").
 7 ומוכן שאין לומר, דמאחר שהכתוב (לעיל פסוק כב) הודיע שמות הענקים שראו, מוכרח רש"י לכתוב השמות של הנפילים הראשונים. וראה רשב"ם ורמב"ן כאן.
 8 סו, ב – וכן נעתק בהד"ה בפרש"י שם.
 9 דב"ר ספ"א. זה"א לו, א. ועוד.
 10 בראשית שם.
 11 סא, סע"א.
 12 ולכאורה משמע שכן – עזאל – גרים בש"ס שם, ולא לאפוש מחלוקת. וראה גם בעה"ט בראשית שם.
 13 יל"ש בראשית שם (רמז מד).
 14 ולהעיר שבפרש"י אחרי (טו, ח) מפרש "עזאל" – הר, עו כו" (ע"פ דעות הראשונות ביומא שם), ולא כתנא דבי ר"י (ביומא שם), "שמכפר על מעשה עזאל ועזאל" (והטעם י"ל כי אינו ע"ד הפשט כלל).
 15 ע"פ ב"ר ספכ"ז.

ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם⁵ – ווערט דאָס אַלץ „אויפגעהויבן“ (אויפגעטאָן) דורך דער עבודה (הגבהה) פון דעם תחתון ביותר.

. . . כולל ועיקר – אין ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה, וואָס כדי דער אויבערשטער זאָל דאָס דורכפירן בשלימות דאָרף ער (כביכול) האָבן די השתתפות פון יעדער איד, און דוקא אַלס נשמה בגוף, אַז דורך „מעשינו ועבודתינו“ קומט די גאולה, און מ'דאָרף כביכול אָנקומען אַז דער איד זאָל מסכים זיין, און נאָכמער – ער זאָל וועלן און מכריז זיין, אַז ניט נאָר וואָס „הגיע זמן גאולתכם“, נאָר ס'איז שוין דאָ די גאולה בפשטות, כמדובר לעיל אַז גאולה איז מלשון גילוי – דער גילוי אלופו של עולם אין „גולה“ (וואָס ווערט דורך דער עבודה פון אַ אידן אין גלות).

(משיחת יום ב', כ"ח סיון תנש"א)

(5) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט.

ויש לומר, שכשם שזה בנוגע לכללות ענין הגלות והגאולה, כך הוא גם בנוגע למקום הפרטי שנמצאים בו ב"חצי כדור התחתון" – שהיות שזה (ה"מקדש מעט") המקום שבו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו קבע את מקומו, בתור המקור להפצת המעינות חוצה בכל העולם כולו, הרי דוקא במקום וממקום זה נפעלת הגאולה ובנין בית המקדש השלישי, "מקדש אד' כוננו ידך"²,

דאע"פ שמקומו בארץ הקודש, בירושלים עיר הקודש, על הר הקודש – הרי כיון שזה נפעל על ידי „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"³, ובפרט בסיום זמן הגלות ע"י העבודה ד"פוצו מעינותיך חוצה" – יש כבר במקום זה, ודוקא במקום זה, את ההכנה המושלמת ל"מקדש אד' כוננו ידך".

עד שתיכף ומיד נעשה במקום זה הגילוי של „מקדש אד' כוננו ידך"

לקוטי

שהמשמעות הפשוטה של „נפלו" היא¹⁶, שנאבדו מן העולם. בדומה לביטוי „הפילו את העולם" המופיע בפירוש רש"י מיד לאחר מכן. יש המפרשים¹⁷, שכוונת רש"י שם היא ש„נפלו מן העולם"¹⁸ רצה לומר מן העולם העליון שהם שמים, כפי שמפרש רש"י בפירושנו „שנפלו מן השמים". אך לכאורה קשה לקבל פירוש זה, שהרי אין לכך אפילו רמז בלשון רש"י, ולהיפך, כאמור לעיל, רש"י מתבטא ברצף בשני הביטויים „שנפלו והפילו את העולם"¹⁹.

ותמוה ביותר: מדוע משנה רש"י מפירושו בפרשת בראשית, ואומר כאן פירוש חדש „שנפלו מן השמים"?

שהרי גם לפי הפירוש „שנפלו והפילו את העולם" מובן כיצד ההדגשה „מן הנפילים" מטילה פחד על ישראל²⁰, ובמיוחד לפי הפירוש השני של רש"י שם¹⁵ על המילים „אנשי העם" – „אנשי שממון ששממו את העולם".

יותר מכך: השינוי בפירוש רש"י על המילה „נפילים" יש לו משמעות לא רק לגבי אופן נפילתם (אם נפלו מן העולם או נפלו מן השמים), אלא גם לגבי מהותם של „הנפילים": לפי פירוש רש"י בפרשת בראשית, היו ה„נפילים" בני אדם, ללא קשר למלאכים ולשמים, אשר „נפלו והפילו את העולם" עקב חטאיהם. וכך מפרש רש"י בפירושו הראשון והעיקרי²¹ בפרשת בראשית

16) כמ"ש בס' זכרון, רא"ם, גוא" וועד שם. וכ"כ ביפ"ת (השלם) לב"ר שם. פ"י מהרז"ו שם. וועד.
17) נחלת יעקב (הובא בשפ"ח) בראשית שם.
18) לשון המדרש שם.
19) ולהעיר שרש"י משמיט ענין הג' (בב"ר שם) ושלא לא את העולם נפלים כו".
20) וועד ועיקר: עצם הענין שהענקים מתייחסים לנפילים הקדמונים דפ' בראשית ש, המה הגבורים אשר מעולם (בראשית שם) יש בו כדי להפחיד את בני" (ראה רמב"ן כאן בסופו).
21) משא"כ בפ"י הב' שם, הם השרים* ההולכים בשליחותו של מקום אף הם היו מתערבים בהם". אבל להעיר (נוסף ע"ז שבכת"י רש"י אחרים (שתח"י)

(* ראה רש"י נה"ת הוצאת בערלינער ישי גירסא „שדים".

שלח

שיחות

שם²² את המילים „בני אלקים" – לא מלאכים²³, אלא „בני השרים והשופטים". ואילו לפי פירוש רש"י בפירושנו – „שנפלו מן השמים" – היו הנפילים מלאכים.

ותמוה ביותר: מדוע מחדש רש"י פירוש חדש למילה „נפילים"?

ג. „נפילים" מסוג שונה לחלוטין

ויש לומר, שההסבר לכל זאת הוא: בפירושו בפסוקנו אין כוונת רש"י כל כך לתרץ את הכפילות בפסוק „הנפילים.. מן הנפילים",

כי, בראש ובראשונה, כפילות הלשון „נפילים" כשלעצמה אינה מפליאה כל כך, שהרי אנו מוצאים פעמים רבות שהתורה כופלת את לשונה לשם הדגשה²⁴,

[בדומה לתואר „צדיק בן צדיק"²⁵, הבא להדגיש את גודל הצדקות של הבן, וכך בענייננו, ההכפלה „נפילים (ענקים) .. מן הנפילים" מדגישה זאת יותר, ומגבירה את ההפחדה של ישראל, ומשום כך אין הכרח לומר שהמשמעות של שתי הפעמים „נפילים" שונה בכל פעם],

ובנוסף לכך, אם הקושי הוא על כפילות

ליתא. וראה גם רש"י עה"ת הוצאת בערלינער: (א) ההמשך בפרש"י „כל אלקים שבמקרא לשון מרות כו" קאי (לכאורה) על פירוש הראשון** (אבל ראה לבוש שם). (ב) גם בפירוש זה לא כתב רש"י (כפד"א פכ"ב. ועד"ו שם פ"ו) „מלאכים" אלא „שרים". ולהעיר מראב"ע בראשית שם. ואכ"מ.

22) ו, ב. – שמוזה מובן שכ"ה הפירוש גם בפסוק ד שם. כדעת הפד"א שם.
23) ולהעיר מפרש"י (לך יד, י): בארות בארות, בארות הרבה. – אלא שבנדו"ד אין הכוונה שהוא כפל (כמו „בארות בארות"), אלא דוה שהמרגלים חדשו והודיעו „הנפילים .. מן הנפילים", שמוצאם מנפילים, היתה הדגשה יתירה ב„ענקיות" שלהם – שגם אבותיהם היו ענקים – בכדי לחוסף בהתפחדה כו'.
25) רש"י תולדות כה, כא.

** ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) ענין זה (כל אלקים כו') בא לפני „ד"א".

הלשון „נפילים“, צריך היה רש"י לצטט ב„דיבור המתחיל“ גם, ובעיקר, את המילים „מן הנפילים“, שהן יוצרות את ההכפלה –

אלא שאלתו של רש"י היא: בפסוקים הקודמים מסופר כיצד תיארו המרגלים את עוצמתם של יושבי הארץ – „אפס כי עז העם... והערים... וגם ילידי הענק ראינו שם“²⁶. ומתעוררת השאלה: מה חידשו המרגלים כאן, ב„ויוציאו דבת הארץ“, לעומת דבריהם הקודמים „וגם ילידי הענק ראינו שם“²⁷, מלבד הוספת התואר „נפילים“²⁸? ומפרש רש"י, שבמילה „נפילים“ הכוונה היא ל„ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים“, ובכך מובן שהמרגלים הוסיפו כאן ענין חדש לגמרי: אין מדובר כאן כלל אפילו על „ילידי הענק“ שהוזכרו לפני כן, אשר עליהם נאמר בפרשת בראשית „הנפילים היו בארץ“²⁹ – כלומר, אנשים, אשר הפחד מהם הוא רק מפני היותם גדולים וגבוהים בקומתם, ענקים – אלא הכוונה היא לסוג אחר לחלוטין של „נפילים“, אלה הם אמנם ענקים, אך מסוג של צאצאי מלאכים, „שנפלו מן השמים“.

ד. „שנפלו מן השמים“ – מענה

לטענת כלב

וזהו הטעם לכך שהמרגלים אמרו זאת דוקא כאן, ב„ויוציאו דבת הארץ“, כי הדבר קשור עקב האירוע שהתרחש בזמן שבין דבריהם הקודמים, לבין דבריהם אלו:

התורה מספרת, שכאשר סימו המרגלים את

(26) יג, כח.

(27) ראה גם משכיל לדוד כאן ד"ה ענק.

(28) ברמב"ן כאן (בסופו). ועתה חזרו להפליג להם בחזקת הענקים.. לקרא אותם נפילים.. והם מן הנפילים הקדמונים אשר שמעתם עליהם כו". אבל (א) לכאורה פרט זה (והם מן הנפילים הקדמונים) אינו הפלגה כ"כ בחזקת שלהם. (ב) ועיקר: בפסוק הא' של הוצאת דבת הארץ נאמרו רק דברים חזושים לגמרי („ארץ אוכלת יושבי גו" וכל העם גו", וכפרשי" – נעתק לקמן הערה 34), ולכן מסתבר שגם בפסוק זה יש דבר חדש לגמרי.

(29) ועפ"ז יתורץ (עכ"פ יומתק) זה שרש"י לא הביא כאן (כרשב"ם ורמב"ן) הקרא ד„הנפילים היו בארץ“.

דבריהם על עוצמת יושבי הארץ, לאחר מכן „ויהס כלב את העם... ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה“³⁰, וכפי שמפרש רש"י, שכלב השתיקם, וסתר את טענת המרגלים, ש„עז העם...“, באומרו שמשם הראה נסים גדולים ביותר, שלמעלה מן הטבע לגמרי – „והלא קרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגזי לנו את השליו“, ולכן „עלה נעלה, אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נצליח בכל דבריו“³¹.

על כך השיבו המרגלים „לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו“³², וכפי שמפרש רש"י „כביכול כלפי מעלה אמרו“. כי אם הכוונה במילה „ממנו“ היא רק לישראל, הרי אין בכך כלל תשובה על הוכחת כלב, שהקדוש-ברוך-הוא יכול לחולל נסים כדי לסייע לישראל. והכרחי לפרש³³, שכוונתם היתה „כלפי מעלה“.

אך בכך לא יכלו המרגלים להסתפק. כי כיצד ייתכן שיתקבל על דעתם של בני ישראל, אשר ראו את כל הניסים, שיש מציאות של „חזק הוא ממנו“ (כלפי מעלה).

לפיכך הוסיפו המרגלים ענינים חדשים – „ויוציאו דבת הארץ...“ – שנותנים, כביכול, מקום למציאות של „חזק הוא.. כלפי מעלה“³⁴.

וזה היתה כוונתם של המרגלים בהוסיפם „ושם ראינו את הנפילים...“: הם לא התכוונו לעוצמה מצד הגודל הגופני. כענקים – כי כפי שמובן בפשטות, אין לגובה גשמי שום עוצמה לעומת „מעלה“³⁵ – אלא, הם התכוונו לתוקף ולחזק מיוחדים הרמוזים במילה „נפילים“:

(30) שם, ל.

(31) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 88 ואילך.

(32) שם, לא.

(33) ראה גם לבוש על פרשי" שם.

(34) ולכן הדגישו ב„דיבת הארץ“ (שם) (לב) דברים בלתי טבעיים: ארץ אוכלת יושבי' – בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים (רש"י). וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות (גדולים וגבוהים. רש"י).

(35) להעיר מנח"א, ה ובפרשי" שם, א. רש"י (חקת כא, לד. דברים ג, ב) בנוגע לעוג.

כח.

ויש לומר, אַז כשם ווי דאָס איז בנוגע צו כללות ענין הגלות וגאולה, אַזוי איז דאָס אויך בנוגע צו דעם מקום פרטי וואו מ'געפינט זיך אין „חצי כדור התחתון“ – אַז היות אַז דאָס (דער „מקדש מעט“) איז דער אָרט וואו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט קובע געווען מקומו, אַלס דער מקור אויף הפצת המעינות חוצה בכל העולם כולו, ווערט דוקא אין און פון דעם אָרט אויפגעטאָן די גאולה און בנין בית המקדש השלישי, „מקדש אד' כוננו ידיך“²,

דאע"פ אַז מקומו איז אין ארץ הקודש, אין ירושלים עיר הקודש, על הר הקודש – איז אָבער וויבאַלד אַז דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“³, ובפרט אין סיום פון זמן הגלות דורך דער עבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה“ – האָט מען אין דעם אָרט, און דוקא אין דעם אָרט, די גאנצע צוגעגרייטקייט צום „מקדש אד' כוננו ידיך“,

ביז אַז תיכף ומיד ווערט אין דעם אָרט דער גילוי פון „מקדש אד' כוננו ידיך“ – וואָס דאָס קען דאָך כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו מאַנען און אויספירן, אַז צום אַלעם ערשטן ווערט דער גילוי פון „מקדש אד' כוננו ידיך“ אין דעם אָרט (זיבן הונדערט און זיבעציק) וואו ער האָט געלעבט און געטאָן עבודתו במשך עשר שנים האחרונות שלו, דער סך-הכל פון כל עבודתו.

און דוקא דורך דעם סיום העבודה אין חצי כדור התחתון, ביז אין דעם תחתון תחתון ביותר – „הויבט מען אויף“⁴ און מ'איז מגלה דעם גאַנצן בנין פון „מקדש אד' כוננו ידיך“, ביז אויך דעם גג של הבנין, וואָס „מלך המשיח“. עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל

(1) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

(2) בשלח טו, יז.

(3) תניא רפ"ז.

(4) ראה תו"א בראשית ד, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 33.

הוספה בשורת הגאולה

כ.ז.

הפצת המעיינות דפנימיות התורה («סתים» שבתורה, שעל ידה נעשית האחדות ד"סתים" דישראל עם «סתים» דקוב"ה¹) חוצה, עד לחוצה שאין חוצה הימנו, כפי שנתחדש במיוחד בדורנו זה גם ובמיוחד בחצי כדור התחתון (שבו לא הי' הגילוי דמ"ת²), שבו נקבע מושבו של נשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר, משה שבדורנו, ומשם מופצים המעיינות בכל קצוי תבל ממש, ובמשך יובל שנים³ («עולם»⁴), אשר, ע"י ההוספה בהפצת המעיינות חוצה (שכבר היתה באופן ד"די והותר"), דע את אלקי אביך⁵, «לדעתך», זוכים⁶ תיכף ומיד ל"אותו⁷ הזמן. . (ש)לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר⁸ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

(משיחות ש"פ שלח, מבה"ח תמוז תנש"א)

- 1) ראה זח"ג עג, א. לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א. ובכ"מ.
- 2) ראה אג"ק אדמו"ר מהרי"צ ח"ב ע' שלא. וש"נ.
- 3) כולל ובמיוחד בענין שהזמן גרמא, יובל שנים לכ"ח («כח») סיון (שמתברך מיום הש"ק זה) – ראה בארוכה שיחת כ"ח סיון (סה"ש תנש"א ע' 635 ואילך).
- 4) קידושין טו, א. מכילתא ופרש"י משפטים כא, ו. – ולהעיר גם מלקו"ת פרשתנו מב, ד ואילך.
- 5) דה"א כת, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב. ובכ"מ.
- 6) כהבטחת מלך המשיח להבעש"ט – במענה לשאלתו אימת אתי מר – כשיפוצו מעיינותיך (דהבעש"ט) חוצה (אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו).
- 7) רמב"ם בסיום וחותם ספרו «משנה תורה».
- 8) ישע"י יא, ט.

לקוטי

שלח

שיחות

„ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים". שלא היו אלה סתם „ענקים", אלא צאצאים של מלאכים „שנפלו מן השמים", ומשום כך ביכולתם למרוד נגד שמים כו'.

ה. ההוכחות מ„בימי דור המבול"

אך אצל „בן חמש למקרא" בכל זאת עדיין אין מובן (א) כיצד ייתכן שמלאך ימרוד בקדוש-ברוך-הוא³⁶. (ב) כיצד ייתכן שמלאך יכול אפילו להיות כוח כלשהו כדי למרוד נגד הקדוש-ברוך-הוא³⁶. משום כך מוסיף רש"י „נפלו מן השמים בימי דור אנוש", ועל ידי כך מתורצים שני ענינים:

(א) על דור אנוש נאמר בתורה³⁷, „אז הוחל לקרוא בשם ה'". וכפי שמפרש זאת רש"י „לקרוא את שמות האדם.. בשמו של הקדוש-ברוך-הוא לעשותם אלילים...". ומובן, שגם נפילת המלאכים מן השמים בדור ההוא קשורה למרידה נגד ה'.

(ב) כיון שהנפילים הם צאצאי המלאכים „שנפלו מן השמים בימי דור אנוש", הרי הם לא אבדו על ידי המבול³⁸. כלומר, למרות שמי המבול באו מ„ארוכות השמים נפתחו"³⁹, גשם מן השמים⁴⁰, רותחין⁴¹, ועל ידם „וימח את כל

36) ברש"י יומא שם „מלאכי חבלה" – אבל (בפשטות) גם אלו הם בשליחותו של מקום (וראה רש"י בראשית ג, כד).

36*) להעיר מרש"י וירא יט, כב.

37) בראשית ד, כו.

38) ראה רש"י לך יד, יג (לפי מדרשו. ובמקומו (דברים ג, יא) מפרש רק לפי פשוטו), עוג שפלט מדור המבול. – וראה פני דוד (להחיד"א) פרשתנו כאן (בשם הרי"ד) שהענקים (דפרשתנו), מבני עוג יצאו" (ונולדו לאחר המבול).

ולהעיר מראב"ע כאן ד"מן הנפילים" הוא ע"ד מ"ש בבראשית שם „וגם אחרי כן גו", שלפי הראב"ע (משא"כ לפרש"י) שם, היינו שנמלטו „אחר המבול" (ראה רמב"ן שם). וראה רמב"ן פרשתנו יג, כב (בנוגע לאחימן גו' וארבע. ולהעיר מרש"י ח"ש כג, ב). ועוד. ואכ"מ.

39) נח ז, יא.

40) שם ח, ב.

41) סנהדרין קח, ב. ועוד. – אבל ראה השקו"ט אם כ"ה

היקום⁴², בכל זאת מבול זה לא פגע בצאצאיהם של הנפילים, וזוהי הוכחה לכך, שעוצמתם כה רבה עד שאפילו עונש מן השמים לא פגע בהם, כי כך רצה הקדוש-ברוך-הוא⁴³!

ו. „שמחזאי ועזאל"

לפי זה יובן מדוע מציין רש"י את שמות הנפילים – „שמחזאי ועזאל" – כי על ידי כך מודגש יותר „כוחם" למרוד נגד ה':

על הנפילים בפרשת בראשית⁵ נאמר „אנשי השם", ורש"י מפרש על כך „אותם שנקבו בשמות .. שנקבו על שם אבדן, שנמוחו והותשו", כלומר, בשמות הנפילים נרמות מהותם.

וכך בענינינו, שהשמות „שמחזאי ועזאל" רומזים למהותם – ורש"י אינו צריך לבאר משמעות זו, כי היא מתבססת על הפירוש הפשוט של השמות:

„שמחזאי" מורכב משתי מילים – „שם חזאי". כלומר, שכאשר חוזים בו רואים שממה – „שם" הוא מלשון „שממה", וכפי שרש"י מפרש בפירושו השני על אנשי השם – „אנשי שממון ששממו את העולם".

גם השם „עזאל" הרי בנוסף לכך שהוא מצביע על עזותו של המלאך, הוא מזכיר את השם „עזאל", שעליו כבר למדו בפרשת אחרי⁴⁴, אשר רש"י מפרשהו „הר עז וקשה צוק גבוה", שאין זה חוזק רגיל, אלא של מקום „עז וקשה", שהוא מקום שממה – לא מן הישוב.

השמות של שני המלאכים מצביעים על כך שמהותם היא חוזק והבאת שממה וחורבן לעולם לשחת הארץ⁴⁵, להיפך מהברית עם נח לאחר מכן, ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא, שיתקיים ישוב העולם.

שיטת רש"י בפירושו עה"ת (לקו"ש ח"ה [המתורגם] ע' 51 הערה 32. ח"י ע' 35 ובהערה 46 שם).

42) נח ז, כג.

43) ראה ע"ד אלשיך פרשתנו כאן. וראה הערה 38.

44) טז, ח.

45) נח ט, יא. – היפך בריאתה שה' באופן כי טוב מאד

וציווי השם מלאו את הארץ וכבשודה.

נמלים...", הוא צריך לבאר כאן את משמעות המילה "ענק" – "שמעניקים חמה בקומתן". וזהו ההבדל, שנתבאר לעיל, בין שני הפסוקים: בפעם הראשונה כשאמרו "וגם ילידי הענק ראינו שם" התכוונו לענקים רגילים; ורק כאן, כאשר מדובר על "נפילים" שנפלו מן השמים⁵², הרי אלו ענקים אשר "מעניקים חמה בקומתן"⁵², אשר משום כך, ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם.

ח. טענת המרגלים – "ארץ אוכלת יושביה"

מיינה של תורה שבפירוש רש"י זה: ההוספה שמביא רש"י, שבאומרו "ושם ראינו את הנפילים..." התכוונו המרגלים למלאכים "שנפלו מן השמים" – מתאימה לתוכנה של טענת המרגלים, כפי שהיא מוסברת בפנימיות התורה.

ידוע ביאורו של אדמו"ר הזקן⁵³ על חטא המרגלים, שמחשבתם – אירצונם להיכנס לארץ ישראל – נבעה מרצונם להישאר במדבר, אשר שם נמנעו מהם טרדות פרנסה, והיו מנותקים מהתעסקות בגשמיות העולם, ויכלו להתמסר לחלוטין לעבודה הרוחנית. ולעומת זאת, כניסתם לארץ ישראל, ארץ נושבת⁵⁴, שבה יהיה עליהם לנהוג באופן של "שש שנים תורע שדך"⁵⁵, תפגע בעבודתם הרוחנית.

טעותם היתה בהנחתם, שרוחניות וגשמיות הן בהכרח סותרות זו לזו, ואי אפשר לעסוק בענינים גשמיים ולהיות קשורים בו בזמן ברוחניות.

וזו היתה כוונת המרגלים באומרו "ארץ אוכלת יושביה" – שאם "מתיישבים", מתעסקים בעניני הארץ, נעשים "אכולים"

52) ולהעיר שזה מורה ג"כ על כחם בשמים – מעניקים חמה כו'.

53) לקו"ת ריש פרשתנו (ע"ש). דרמ"צ קפא, א ואילך. ועוד. וראה לקו"ש ח"ד פ' שלח. ובכ"מ.

54) ל' הכתוב – בשלח טז, לה. 55) ר"פ בהר.

ז. "ענק – שמעניקים חמה בקומתן"

לפי האמור לעיל יבנו יותר פירושי רש"י על המילים שבהמשך הפסוק "... ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם": על המילים "וכן היינו בעיניהם" מפרש רש"י "שמענו אומרים זה לזה נמלים"⁴⁶ יש בכרמים כאנשים", ולאחר מכן מצטט רש"י את המילה "ענק" ומפרש "שמעניקים חמה בקומתן".

אין מובן: א) מדוע צריך רש"י לחפש פירוש למילה "ענק"? ב) אם הדבר בכל זאת הכרחי, מדוע אין רש"י אומר זאת לפני כן⁴⁷, על הפסוק⁴⁸ "וגם ילידי הענק ראינו שם"? ג) מדוע מפרש רש"י את המילה "ענק" לאחור פירושו על המילים "וכן היינו בעיניהם" להיפך מהסדר בפסוק⁴⁹ – "בני ענק .. ונהי בעינינו .. וכן היינו בעיניהם"? ההסבר לכך הוא:

כאשר מדובר על ענקים רגילים, אנשים גבוהים. הרי לא ייתכן לומר שאנשים בגובה ממוצע נראים לגביהם כ"נמלים (יש בכרמים)". כי יחסי הגבהים בין ענק⁵⁰ לבין אדם רגיל (שגובהו שלש אמות⁵¹) אינו דומה כלל ליחס שבין אנשים לבין נמלים. ולכן, דוקא לאחר שרש"י מפרש "שמעתי אומרים זה לזה

46) ברא"ם כ' ט"ט הוא וצ"ל, כחגבים". וראה בארוכה השקו"ט במפרשי רש"י.

47) כמו שהקשה בשפ"ח. קיצור מורחי (בשם מהר"ן).

48) גי, כת. ולפנ"ז (שם כב) ושם גו' ילידי הענק.

49) ראה דבק טוב. קיצור מורחי שם. – ובס' זכרון, לפי דעתי חלוף סופרים הוא זה.

50) אפילו עוג* (שע"פ הרמז) אשר בפרש"י שבס"פ חוקת (ע"פ ברכות נד, ב) – היו עד קרסוליו רק שלשים אמה – וראה דברים (ג, יא): באמת איש, ובפרש"י וכו' שם.

בפרש"י בפסוק שלפנ"ז (ד"ה אנשי מדות) כגון גלית גבהו שש אמות חרת (אבל לא קאי ב"ענק" אלא ב"אנשי מדות", שזה הו' אצל "כח העם גו").

51) ראה רש"י בשלח טז, כט: ג' לגופו כו'.

* שה"י מבני שמחזאי כו' (כ"ל סוס"א מנדה טא. טע"א) – סוג הב' שבפנים – שהרי נמלט מן המבול (כ"ל הערה 38).

ושקועים בטרדות עניני הארץ, "אוכלת יושביה".

לפי זה מובנים דבריהם בהמשך "ושם ראינו את הנפילים..." "וכפירוש רש"י שהכוונה היא למבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש": כמסופר בהרחבה בדברי חז"ל⁵⁶, הרי מלכתחלה הם ירדו בכוונה לשם שמים, אך לא הצליחו להתגבר על החומריות ועל נסיונות העולם הזה, ונפלו מדרגתם. למרות מעלתם העצומה בהיותם בעולמות העליונים, הרי בירידתם למטה לא יכלו להישאר בדרגתם הקודמת, אלא, להיפך, נגרמה להם נפילה עצומה מדרגתם.

ובדומה לכך טענו המרגלים לגבי בני ישראל: אמנם, במדבר הם בדרגה גבוהה, מנותקים מעניני העולם, כמלאכים, אך הכניסה לארץ ישראל תגרום להם לנפילה ולירידה מדרגתם.

ט. "חפץ בנו ה'"

ועל כך השיבו יהושע וכלב⁵⁷: "אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת... אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם... וה' אתנו"⁵⁸ –

56) ראה בארוכה יל"ש בראשית שבעה ערה 13. ועוד. 57) ראה הנסמן בהערה 53. 58) פרשתנו יד, ח"ט.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויהי ר"ר טע"י קיום הוראת
כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בסיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)
להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',
שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יהי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד